

Název: Obaly z pohledu odpadového práva
Zdroj: Logistika
Autor: Petr Knebel
Datum: 18.04.2014
Odkaz: <http://logistika.ihned.cz/>

Jedním ze základních zdrojů odpadů ve vyspělých zemích jsou obaly využívané k prodeji či přepravě různých druhů zboží. V posledních dvaceti letech tak vyspělé země zavedly různé systémy regulující jak vznik obalů, tak i odpadů z nich. Cílem je předcházet vzniku odpadů a upravit pravidla, jak již s vzniklými odpady nakládat tak, aby bylo zajištěno co nejspokladnější využití a zabráněno zbytečnému plýtvání vzácnými zdroji na úkor životního prostředí.

Systém s výše popsanými cíli byl zaveden i v České republice. Jeho podoba je silně ovlivněna předpisy Evropské unie. Mezi základní normy upravující v Česku využívání obalů a jejich následnou likvidaci patří zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, v platném znění ("zákon o obalech"). Ten, stejně jako řada dalších norem upravujících dopady podnikatelské činnosti na životní prostředí, v sobě implementuje řadu požadavků evropského práva. Jádrem evropských předpisů je pak Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.

CO JE VLASTNĚ OBAL?

Ze zákona o obalech vyplývá pro podnikající fyzické a právnické osoby uvádějící na trh obaly celá řada povinností. Základní povinností je prevence vzniku obalů, a logicky tedy i odpadů z těchto obalů. Slovy § 3 odst. 1 zákona o obalech "osoba, která uvádí na trh obal, je povinna zajistit, aby hmotnost a objem obalu byly co nejmenší při dodržení požadavků kladených na balený výrobek a při zachování jeho přijatelnosti pro spotřebitele nebo jiného konečného uživatele, s cílem snížit množství odpadu z obalů, který je nutno odstranit". Jednoduše řečeno, nejlepší odpad je takový, který vůbec nemá šanci vzniknout.

Jednou ze základních otázek pro posouzení povinnosti prevence i všech navazujících povinností je, co vše lze považovat za obal. Zákon o obalech považuje za obal "výrobek zhotovený z materiálu jakékoli povahy a určený k pojmání, ochraně, manipulaci, dodávce, popřípadě prezentaci výrobku nebo výrobků určených spotřebiteli nebo jinému konečnému uživateli" a zároveň zákon rozlišuje: 1. tzv. prodejní obal, určený jako prodejní jednotka pro spotřebitele nebo jiného konečného uživatele; 2. skupinové obaly určené k tomu, aby tvořily skupinu určitého počtu prodejních jednotek, ať již je tato skupina prodávána spotřebiteli nebo jinému konečnému uživateli, anebo slouží pouze jako pomůcka pro umístění do regálů v místě prodeje a může být z výrobku odstraněn, aniž se tím ovlivní jeho vlastnosti; 3. přepravní obaly, které mají usnadnit manipulaci s určitým množstvím prodejních jednotek nebo skupinových obalů a usnadnit jejich přepravu tak, aby se při manipulaci a přepravě zabránilo jejich fyzickému poškození.

Podrobnější detaily řeší dále příloha č. 1 k zákonu o obalech a v případech pochybností může ministerstvo životního prostředí vydat rozhodnutí určující, zda jde o obaly či nikoli. Tato rozhodnutí ministerstva jsou dostupná na jeho webových stránkách. Nyní tak již víme, že např. čajový sáček obalem není, ovšem sáček na popcorn je obalem, pokud je naplněn nebo uzavřen nebo se stane součástí prodejní jednotky nebo skupiny prodejních jednotek nebo usnadní manipulaci s nimi.

DALŠÍ POVINNOSTI

Aby se snížila nebezpečnost obalů a celková náročnost jejich recyklace, stanovuje zákon o obalech limity pro použití vybraných látek představujících značnou zátěž pro životní prostředí (např. olovo, kadmium, rtuť apod.). Dále v návaznosti na zásadu prevence vzniku odpadů požaduje po osobách uvádějících na trh obaly, aby obaly byly opakovatelně použitelné nebo aby odpad z obalu byl využitelný pomocí recyklace, případně alespoň za pomoci spalování pro energetické účely, případně ve vhodných případech, aby se jednalo o obaly rozložitelné pomocí

mikroorganismů, tedy tzv. organické recyklace.

Zásadní povinností z hlediska podnikajících osob pak je povinnost zajištění zpětného odběru těch obalů, které uvedou na trh, a přitom nejsou exportovány. O těchto obalech platí, že se z nich v budoucnu na území České republiky stane odpad. Zajištění zpětného odběru, tj. odebrání použitých obalů od spotřebitelů, je stěžejní povinností zákona o obalech a zabezpečuje, že obaly uvedené na trh neskončí na skládkách (černých či legálních), což je ten nejméně efektivní způsob naložení s odpady. Kromě zajištění zpětného odběru musí povinné osoby rovněž zajistit, aby odpady z obalů jimi uvedené na trh nebo do oběhu byly využity v rozsahu požadovaném zákonem o obalech, respektive v jeho příloze č. 3 (např. 70 % recyklace pro papír a lepenku).

Kromě výše zmíněných "hmatatelných" povinností ukládá zákon o obalech podnikajícím osobám řadu evidenčních povinností. Jednou z nich tak je povinnost zápisu do seznamu osob, které jsou nositeli povinností zpětného odběru nebo využití odpadu z obalů, a v návaznosti na to také vedení řádné evidence o obalech uvedených na trh. Byť zde uvedený výčet povinností je zjednodušený, působí i tak dosti náročně a zcela jistě by dokázal odradit řadu začínajících malých podnikatelů. Z toho důvodu osvobozuje zákon o obalech od povinnosti zajištění zpětného odběru a využití odpadů z obalů, od povinnosti zápisu do seznamu a vedení evidence osoby, jejichž roční obrat nepřekročí 4,5 mil. Kč a zároveň celkové množství obalů jimi uvedených na trh nebo do oběhu nepřekročí 300 kg za kalendářní rok.

ZPŮSOBY PLNĚNÍ POVINNOSTÍ

Jak již bylo řečeno, materiálně nejdůležitější povinnosti jsou zajištění zpětného odběru a využití odpadu z obalů. Tyto dvě povinnosti mohou podnikající osoby plnit různými způsoby. Prvním z nich je samostatné plnění, organizačně a technicky, na vlastní náklady. To přichází v úvahu například u výrobců, kteří produkuje pouze jeden druh specifického obalu pro omezený okruh zákazníků. Dalším způsobem, jakým se k zákonným obalovým povinnostem postaví, je přenesení těchto povinností na své obchodní partnery při obchodních transakcích současně s převedením vlastnického práva k obalu, k němuž se tyto povinnosti vztahují, za účelem jeho dalšího uvedení do oběhu. Smlouva o převedení vlastnického práva to musí výslovně stanovit.

Samozřejmě ne vždy je ekonomicky a obchodně možné zajistit zpětný odběr a využití odpadu z obalů samostatně nebo přenesením těchto povinností na obchodní partnery, a proto zákon umožňuje využít služeb autorizovaných obalových společností. Jedná se o společnosti, které obdržely autorizaci pro provoz systému zajišťujícího sdružené plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů. V případě České republiky musíme dále hovořit v jednotném čísle, protože zatím jedinou autorizovanou obalovou společností u nás je v současnosti **EKO-KOM**.

SPOLUPRÁCE S EKO-KOM

Právním základem spolupráce se společností **EKO-KOM** je tzv. smlouva o sdruženém plnění. Jejím prostřednictvím povinné podnikatelské subjekty přenesou na **EKO-KOM** svou povinnost zajistit zpětný odběr a využití odpadu z obalu. Další evidenční povinnosti z pohledu zákona o obalech i nadále musejí být plněny povinnými osobami, ovšem systém **EKO-KOM** umožňuje evidenci obalů v rámci systému na základě k tomu určených výkazů. Na ministerstvo životního prostředí je pak předkládána souhrnná evidence obalů společně s aktuálním seznamem všech klientů autorizované obalové společnosti **EKO-KOM**.

Klienti **EKO-KOM** mají povinnost zasílat pravidelné čtvrtletní výkazy o množství obalů uvedených na trh. Výkazy **EKO-KOM** nerozlišují pouze výše zmíněné kategorie prodejních, skupinových a přepravních obalů, společností **EKO-KOM** souhrnně označených jako obchodní obaly, ale také tzv. průmyslové obaly. Průmyslovým obalem je obal určený výhradně k balení výrobku určeného výhradně pro jiného konečného uživatele. To znamená, že průmyslové obaly nejsou určeny pro ostatní společnosti a takový obal se nedostane ke spotřebiteli. Výkazy dále rozlišují jednotlivé materiály, z nichž jsou obaly vyrobeny (papír, lepenka, plast, sklo atd.). Pro úplnost je nutné uvést, že v rámci čtvrtletní evidence jsou firmě **EKO-KOM** vykazovány rovněž údaje o opakovatelně použitelných obalech (např. přepravky či palety). Pomocí těchto dobrovolných údajů je sledováno množství

opakovatelně použitelných obalů v oběhu.

POPLATKY ZA OBALY

Na základě množství uvedeného v rámci čtvrtletního vykazování pak **EKO-KOM** vyměřuje účastníkům systému poplatky za obaly uvedené v daném období na trh. **EKO-KOM** si pravdivost a přesnost vykazovaných údajů ověřuje u svých klientů prostřednictvím auditů. Důležitá je koordinace činností mezi jednotlivými subjekty ve výrobním a distribučním řetězci daného výrobku. Poplatek za uvedení obalu na trh se totiž ke každému obalu vybírá pouze jednou. Mohou tak nastat situace, kdy o tomtéž výrobku podávají výkazy souběžně výrobce, distributor i konečný maloobchodník, ovšem poplatek za daný obal po vzájemné dohodě musí uhradit pouze jeden z nich. Z pohledu vybraných poplatků tak lze rozlišovat tzv. zpoplatněné obaly (obaly, za něž odvádí poplatek daná společnost), předplacené obaly (obal, za nějž už byl poplatek uhrazen někým v dřívějším stupni výrobního/distribučního řetězce) a neplacené obaly (obal, za nějž bude uhrazen poplatek subjektem dále ve výrobním/distribučním řetězci). Dále rovněž platí, že nejsou vybírány žádné poplatky za obaly, které jsou exportovány z České republiky, protože z těchto výrobků (jejich obalů) nevznikne na našem území žádný odpad. Vybrané poplatky firmě **EKO-KOM** slouží k financování zpětného odběru a využití odpadu z obalů. To se děje zejména prostřednictvím financování sítě sběrných kontejnerů v rámci systémů sběru komunálního odpadu v jednotlivých obcích. Prakticky si za předchozí větou je nutné představit jednotlivé barevné kontejnery pro třídění papíru, plastů a skla, které vídáme na našich ulicích. Další významný způsob, jakým **EKO-KOM** využívá vybrané prostředky, je osvětová a propagační činnost, kterou musí jako autorizovaná obalová společnost plnit. V rámci zemí Evropské unie patří Česká republika dle údajů **EKO-KOM** k předním zemím, co se týče průměrné míry recyklace a využití odpadu z obalů na úrovni 71 %.

EKO-KOM je koordinátorem finančních a informačních toků souvisejících s nakládáním s obaly a odpady z nich. Faktický svoz a další nakládání s odpady z obalů zajišťují jednotliví smluvní partneři, mezi něž patří také přibližně 6000 obcí v Česku. Mezi další omezení patří zákaz vyplácet zisk akcionářům autorizovaných obalových společností. Případný zisk se v rámci **EKO-KOM** přesouvá do rezervy, která má pokrývat výkyvy v cenách druhotných surovin a jiné výkyvy ve financování celého systému.

ZELENÝ BOD

Ti podnikatelé, kteří uzavřou s **EKO-KOM** smlouvu o sdruženém plnění, nejenže přenesou podstatnou část svých obalových povinností na tuto autorizovanou obalovou společnost, ale také získají právo označovat své výrobky na obalech tzv. zeleným bodem. Jedná se o poměrně známé grafické logo, jehož uvedení na obalech informuje spotřebitele o tom, že ekologické naložení s obalem jím zakoupeného výrobku bylo předplaceno. Tento symbol, který se vyvinul z původního německého systému označování "Grüner Punkt", je mezi spotřebiteli poměrně dobře známý a jeho dobrovolné uvádění zvyšuje marketingovou prestiž jednotlivých výrobků.

Používání zeleného bodu ve 22 zemích Evropské unie koordinuje v Belgii sídlící společnost Packaging Recovery Organisation Europe. Ta vždy uděluje licenci k použití příslušné ochranné známky jednotlivým autorizovaným obalovým společnostem v každé zemi, kde funguje obdobný systém nakládání s obaly a odpady z nich. Podmínky používání tohoto symbolu se mohou v jednotlivých zemích mírně lišit, a proto lze doporučit prověření podmínek v jednotlivých zemích, ve kterých se např. vývozci rozhodnou na obalech svých výrobků uvádět logo zeleného bodu. Obecně platnou podmínkou pro užívání tohoto loga je, že značka nesmí být užívána v žádném jiném smyslu a nesmí být doprovázena žádným dalším textem, který by ji dával do souvislosti s vlastnostmi obalu, zejména ve vztahu k ochraně životního prostředí. *